

นางพญาเลื้อไคร่ง บนยอดหินสูง สู่สวนนางพญาเลื้อไคร่ง

ศูนย์ศึกษาศาสตร์พระราชานำเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น
มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
ผศ.ชวลิต ชุชาติ และนส.กัทธกิตา ตาคำนวน

สารคดี
ศาสตร์พระราชานำ
ฉบับที่ 3

นางพญาเสือโคร่ง

นางพญาเสือโคร่ง มีชื่อสัตว์ร้ายในพงไพร แต่เป็นพรรณไม้ดอก เช่นเดียวกับซากุระ (Cherry) นางพญาเสือโคร่ง (Wild Himalayan Cherry) ชื่อวิทยาศาสตร์ Prunus Cerasoides สกุล Prunus วงศ์ Rosaceae สปีชีส์ P. cerasiodes มีชื่อเรียกในท้องถิ่นแตกต่างกัน เช่น ซากุระเมืองไทย ซากุระดอย ซากุระหิมาลัยชมพูภูพิงค์ แสลาแหล (กะเหรี่ยง)

นางพญาเสือโคร่งเป็นพรรณไม้ป่าในเขตภูเขาสูงแถบเทือกเขาหิมาลัย ตั้งแต่อินเดีย เมียนมาร์ จีนตอนใต้ ลาว และภาคเหนือของประเทศไทย หรือจังหวัดอื่น ๆ ในเขตภูเขาสูง ของภาคตะวันออก ฉียงเหนือ นางพญาเสือโคร่ง เป็นพืชผลัดใบในฤดูหนาว เดือนธันวาคม ใบจะร่วงหล่นหมดทั้งต้น ต่อจากนั้นก็แตกช่อดอกสีชมพู บางต้นสีขาว บานสะพรั่งเต็มต้น ในปลายเดือนธันวาคม ถึงต้นเดือนมกราคม ภายใต้ท้องฟ้าสีคราม และอากาศหนาวเย็นในฤดูหนาวประมาณ 2 สัปดาห์ ที่ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวหลั่งไหล เพื่อไปชมความงดงามของดอกนางพญาเสือโคร่ง บนยอดดอย ในท่ามกลางอากาศหนาวเย็น ซึ่งเป็นอัตลักษณ์ความงดงาม ต้นนางพญาเสือโคร่ง ยามผลิดอกในฤดูหนาวเฉพาะพื้นที่สูง เขตภูเขาสูงภาคเหนือ หลังจากออกดอกเต็มที่ประมาณ 2 สัปดาห์ ดอกก็เริ่มร่วงหล่น ดอกที่ได้รับการผสมเกสรก็กลายเป็นผลต่อไป

ผลของนางพญาเสือโคร่ง เป็นผลไม้เกิดจากดอกช่อ ตอนแก่มีสีเขียว เมื่อลูกมีสีแดงคล้ำ ซิมดูมีรสเปรี้ยว ฝาดหวาน เหมาะแก่การผลิตไวน์แดง หรือสกัดสารเพื่อสร้างประโยชน์จากผลของนางพญาเสือโคร่ง สวนนางพญาเสือโคร่งขุนวาง หมู่ที่ 12 ตำบลแม่วิน อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ มี 2 แห่งคือ

- ศูนย์วิจัยเกษตรหลวงเชียงใหม่ (ขุนวาง)
- บ้านขุนวางซึ่งห่างจากเชียงใหม่ประมาณ 85 กิโลเมตร

การกำเนิดสวนบางพญาเสือโคร่งบ้านขุนวาง

สวนบางพญาเสือโคร่งบ้านขุนวาง บ้านขุนวางตั้งอยู่ในเขตเส้นรุ้งที่ 18° 37 ' 17 " เหนือ และเส้นแวงที่ 98° 31' 9" ตะวันออก ระบบนิเวศบ้านขุนวาง ประกอบด้วยป่าไม้ และภูเขาในเขต ดอยอินทนนท์ หรือเทือกเขาถนนธงชัย ระดับความสูงของพื้นที่ตั้งแต่ 1,300 เมตร – 1,500 เมตรเหนือ ระดับน้ำทะเลปานกลาง ในเขตยอดพื้นที่สูงกว่านี้ มีต้นน้ำสำคัญ 2 สาย คือ แม่วางซ้ายกับ แม่วางขวา และมีลำธารเล็ก ๆ อีกหลายสาย ลักษณะพื้นที่เป็นดิน และโชดหินในเขตภูเขา กลุ่มชาติพันธุ์ม้งได้เริ่มตั้งหลักแหล่งอาศัยในเขตพื้นที่ดังกล่าวแล้ว ไม่น้อยกว่า 100 ปี เพราะ ปรากฏหลักฐานจากการบอกเล่าสืบต่อกันมาว่า ในราชพิธีฝังพระศพ พระเจ้าอินทวิชยานนท์ (พ.ศ. 2360 – 2440) เจ้าผู้ครองนครเชียงใหม่องค์ที่ 7 ชาวม้งได้เข้าร่วมในพิธีฝังพระศพที่ยอดดอยอย่างขาง ซึ่งต่อมา เรียกว่า “ดอยอินทนนท์”

พัฒนาการของม้ง ขุนวาง จากการตั้งถิ่นฐานบนดอยขุนวางจากสังคมการผลิตเพื่อยังชีพ ทำไร หมุนเวียน ปลูกข้าวเพื่อกิน ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ปลูกฝิ่นเพื่อขาย ปลูกฝ้ายเพื่อทอเสื้อผ้า ขาดระบบ การสื่อสาร การคมนาคมและสาธารณสุข จึงเกิดหมอเมือง หมอพื้นบ้านรักษาโรค โดยใช้สมุนไพรใน ท้องถิ่น หรือขอโทษต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในพื้นที่ จึงเกิดพิธีกรรมควบคู่กับการประกอบอาชีพ และการรักษา พยาบาล ในด้านการคมนาคม ต้องใช้การเดินทาง ม้าต่าง เพื่อบรรทุกสิ่งของ ในการติดต่อกับตัวเมือง ต้องใช้เวลาประมาณ 1 สัปดาห์ ในการเดินทางติดต่อกับ ตัวเมืองเชียงใหม่ โดยใช้ม้าต่าง และใช้เวลา 2 - 3 วันในการติดต่อกับอำเภอใกล้บ้าน

จากสภาพที่ยากไร้ แร้นแค้นกันดารขาดการติดต่อกับโลกภายนอกบน พื้นที่ยอดดอยขุนวาง ต่อมาก็เกิดแสงสว่างนำทางไปสู่ความสุข และพัฒนา เมื่อปีพ.ศ. 2516 พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร์ มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร (พ.ศ. 2470 - 2559) ได้เสด็จประพาสเยี่ยมราษฎร บ้านขุนวางทรงเห็นความยากลำบากของราษฎรจึงได้มีพระราชดำริสั่งให้สร้าง ถนนโรงเรียน และโครงการหลวงพระบรมราชานุเคราะห์ และได้ทรงส่งรถ ก่อสร้างถนนโดยเครื่องปั้นเฮลิคอปเตอร์ เข้ามาสร้างถนนใน พ.ศ. 2516

การกำเนิดสวนบางพญาเสื่อโคร่งบ้านขุนวาง

จากพระมหากรุณาธิคุณดังกล่าวแล้ว ทำให้มั่ง บ้านขุนวาง ได้พัฒนาด้านเศรษฐกิจ การศึกษา สาธารณสุข การคมนาคม และด้านอื่น ๆ ค่อย ๆ ดีขึ้นจนถึงปัจจุบัน จากกระท่อมไม้ไผ่ หลังคาใบไม้เป็น ตัวตึก และอาคารถาวร จากเดินเท้า ม้าต่าง กลายเป็นรถยนต์ขับเคลื่อนสี่ล้อ ในปัจจุบันบ้านขุนวาง ประชาชนประกอบอาชีพหลัก คือการปลูกผัก ปลูกดอกไม้ ปลูกไม้ผล เพื่อขายเป็นสินค้า และเลี้ยงสัตว์ เพื่อการบริโภค นำผลผลิตส่งขายในตลาด ดอกไม้นานาชาติ แปลงผัก และสตอร์วเบอร์รี่ เป็นจุดดึงดูดใจ ด้านการท่องเที่ยวที่สำคัญอย่างหนึ่ง

ประมาณปี พ.ศ. 2528 - 2530 กรมป่าไม้ส่งเสริมให้ชาวบ้านปลูกต้นนางพญาเสื่อโคร่ง เพื่ออนุรักษ์ระบบนิเวศป่า ศูนย์วิจัยเกษตรหลวงเชียงใหม่ (ขุนวาง) ได้เริ่มปลูกต้นนางพญาเสื่อโคร่ง เพื่อกำบังลมในพื้นที่เพาะปลูกพืชในโครงการเกษตรที่สูง สำหรับมั่ง ที่บ้านขุนวางซึ่งอยู่ห่างออกไป ประมาณ 2 กิโลเมตร ก็ทดลองปลูกในไร่ฝิ่น ในอดีตซึ่งเป็นโชดหิน ปลูกพืชเศรษฐกิจไม่ได้ผล จึงปลูก ต้นนางพญาเสื่อโคร่งเป็นพืชคลุมดินหลังจากนั้นประมาณ 10 ปีต่อมา ต้นนางพญาเสื่อโคร่งได้ผลิดดอก ออกช่อดงงามยิ่งนัก มั่งคนอื่น ๆ จึงเริ่มปลูกในพื้นที่โชดหิน ไร่ฝิ่นเดิมบ้าง

กระแสนางพญาเสื่อโคร่งได้เริ่มรู้จักแพร่หลายยิ่งขึ้นหลังจากเกิดเฟสบุ๊ก(Facebook) ในปี พ.ศ. 2547และทวีเพิ่มขึ้นจากสื่อสารรูปแบบอื่น ๆ ทำให้ชาวบ้าน ปลูกนางพญาเสื่อโคร่งเพิ่มขึ้น ในปัจจุบัน บ้านขุนวางในพื้นที่ส่วนบุคคล มีแปลงนางพญาเสื่อโคร่ง 4 แปลง ในเขตริมถนนหมายเลข 4016 รวม พื้นที่ประมาณ 20 ไร่และกำลังขยายเพิ่มขึ้นอีก

สื่อมวลชน และระบบการสื่อสารสมัยใหม่ ช่วยส่งภาพและเสียง ไปยังผู้รับอย่างรวดเร็ว จึงทำให้นักท่องเที่ยวรู้จักนางพญาเสื่อโคร่งมากยิ่งขึ้น และเป็นพืชเฉพาะถิ่นบนยอดดอยสูงเท่านั้น กระแสนางพญาเสื่อโคร่ง ดังมากที่สุด เมื่อละครโทรทัศน์เรื่อง ตามรักคืนใจ ถ่ายทำฉากรักหวานซึ้ง ที่เกษตรหลวงเชียงใหม่ (ขุนวาง) ในยามดอกนางพญาเสื่อโคร่งบานสะพรั่ง ทำให้กระแสนิยมดอกนางพญาเสื่อโคร่งเพิ่มอีกเท่าทวีคูณ หลังจากปี พ.ศ. 2560 เป็นต้นมา

การกำเริบสวนนางพญาเสือโคร่งบ้านขุนวาง

รายได้จากดอกนางพญาเสือโคร่งระหว่างกลางเดือนธันวาคม - ปลายเดือนมกราคม ในเขตพื้นที่ ศูนย์เกษตรหลวงเชียงใหม่ (ขุนวาง) เป็นของชาวบ้านรายได้เกิดจากการสร้างร้านค้าจำนวน 40 ร้าน เพื่อขายผักผลไม้ ดอกไม้ ซึ่งปลูกในหมู่บ้าน ในช่วงฤดูดอกนางพญาเสือโคร่งบาน ประมาณ 40 วัน ได้รายได้ประมาณ 4,000,000 บาท ค่าเช่ารถยนต์ รถจักรยานยนต์วันละ 600 - 700 คัน 40 วัน เป็นเงิน 540,000 บาท สำหรับรายได้ที่เกิดจากสวนดอกนางพญาเสือโคร่งในหมู่บ้าน ค่าผ่านประตูคนละ 20 บาท ได้วันละประมาณ 4,000 - 5,000 บาท ต่อพื้นที่ 1 แปลง ในรอบ 1 ปี ประมาณ 30 วัน มีรายได้เฉพาะสวนดอกนางพญาเสือโคร่งประมาณ 60,000 - 70,000 บาท หรือบางปีได้มากกว่านั้น ทั้งนี้ไม่คิดรวมถึงการขายผลิตผลการเกษตร เช่น ผัก ดอกไม้ ผลไม้ ในพื้นที่โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สตรอว์เบอร์รี่เป็นผลไม้ที่สร้างรายได้ดีที่สุดให้แก่ชาวบ้านในฤดูกาลท่องเที่ยว

แนวทางการพัฒนาต่อไป ต้องวิจัยผล และเมล็ดของนางพญาเสือโคร่งว่ามีคุณค่าทางอาหาร และยาอย่างไร ตลอดจนเปลือก ใบ ราก และส่วนอื่น ๆ ของลำต้น เพื่อสร้างมูลค่า และคุณค่า ในนวัตกรรมที่เกิดจากสวนนางพญาเสือโคร่ง และไต่ร่เมงของนางพญาเสือโคร่งสามารถปลูกกาแฟได้

จากพรรณไม้ป่าที่ไร้คุณค่า เมื่อนำมาปลูกเพื่อกำบังลม อนุรักษ์ระบบนิเวศป่า ตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ซึ่งพัฒนาบ้านขุนวาง ให้รอดพ้นจากความกั้นดาร์ แร้นแค้น มีการคมนาคม การสื่อสารที่สะดวก มีส่วนส่งเสริมให้เกิดการปลูกป่า ปลูกต้นนางพญาเสือโคร่ง มาตั้งแต่ พ.ศ. 2528 และขยายมากขึ้น

การผลิตช่อดอกบานสะพรั่งในฤดูหนาว ซึ่งเป็นฤดูกาลท่องเที่ยวของภาคเหนือ จึงเป็นตัวเร่ง ให้เกิดกระแสความนิยมมากขึ้น ประกอบกับการสื่อสารแบบไร้พรหมแดนในโลกปัจจุบัน และสื่อมวลชน จึงเป็นตัวเร่ง ให้เกิดกระแสการท่องเที่ยวชมดอกนางพญาเสือโคร่ง เกิดขึ้นหลายเท่าทวีคูณ